

Mierzwiński, Bronisław

"Leksykon teologii pastoralnej", red.
Ryszard Kamiński, Lublin 2006 :
[recenzja]

Warszawskie Studia Pastoralne 5, 155-158

2007

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Leksykon teologii pastoralnej, red. ks. Ryszard Kamiński (redaktor naczelny), ks. Wiesław Przygoda, Marek Fiałkowski OFMConv, Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Lublin 2006, ss. 945.

Wielkim wydarzeniem w środowisku teologii polskiej, zwłaszcza pastoralistów, stało się wydanie *Leksykonu teologii pastoralnej* przez KUL pod koniec ubiegłego roku. Jest on obszernym dziełem, starannie wydanym; zawiera precyzyjny wstęp, wykaz skrótów, 406 haseł, indeks biogramów, indeks haseł tematycznych, listę autorów haseł z krótką informacją na ich temat. Pod względem treści *Leksykon* obejmuje całokształt zagadnień z zakresu teologii pastoralnej fundamentalnej i szczegółowej.

Teologia pastoralna, zwana także teologią praktyczną, stanowi specyficzną dyscyplinę wśród nauk teologicznych. Jako teologia urzeczywistniania się Kościoła w teraźniejszości, nie tylko opiera się na Objawieniu, lecz także winna sięgać do innych gałęzi wiedzy ludzkiej, zwłaszcza do nauk empirycznych. W kręgu teologii polskiej ta dyscyplina musi ciągle ukazywać swoją tożsamość i wyjaśniać swoją metodologię. Stąd też wypływała potrzeba współczesnego, całościowego podręcznika w języku polskim. Tego trudnego zadania podjął się jeden z najwybitniejszych pastoralistów polskich, długoletni kierownik Instytutu Teologii Pastoralnej KUL, ks. prof. dr hab. Ryszard Kamiński. Wraz ze swoim zespołem naukowym stworzył on i zrealizował koncepcję nowoczesnego podręcznika teologii pastoralnej, a do opracowania tego podręcznika wciągnął grono wielu polskich pastoralistów. Powstało ważne dzieło w dwóch tomach: *Teologia pastoralna*, red. ks. Ryszard Kamiński, t. 1: *Teologia pastoralna funda-*

mentalna, Lublin 2000; t. 2: *Teologia pastoralna szczegółowa*, Lublin 2002.

Należało wspomnieć to wydarzenie naukowe, bo jego naturalną kontynuacją stał się *Leksykon teologii pastoralnej*, oczekiwany przez całe środowisko teologów – pastoralistów, zarówno wykładowców, jak i studentów. W dobie daleko posuniętej specjalizacji naukowej, zawężonej do wybranych aspektów, istnieje zapotrzebowanie na solidne encyklopedie, leksykony i słowniki z określonych gałęzi wiedzy ludzkiej. *Leksykon teologii pastoralnej* odpowiada na ten głód naukowy, jest dziełem pionierskim w Polsce, zredagowanym niezwykle starannie, zarówno pod względem metodologicznym jak i merytorycznym. Daje on cenne kompendium wiedzy w zakresie teologii pastoralnej. Teologowie polscy, a zwłaszcza pastorałiści, z pewną zazdrością patrzyli na piąty tom cennego podręcznika *Handbuch der Pastoraltheologie*, który nosił tytuł: *Lexikon der Pastoraltheologie* (1972) oraz na słynny *Lexikon für Theologie und Kirche* (1993–2001) i związany z tym dziełem *Lexikon der Pastoral* (2002). Teraz dostają do rąk rodzimy *Leksykon teologii pastoralnej*, odpowiadający polskim realiom, uwzględniający sytuację i zadania Kościoła w naszym kraju.

Jak sama nazwa wskazuje, celem leksykonu jest wprowadzenie czytelnika w istotę poszukiwanego problemu, podanie mu precyzyjnej definicji określonego pojęcia, ukazanie powiązań i zależności. Leksykon naukowy z danej dziedziny wiedzy idzie dalej. Ustawia omawiane hasła w kontekście analizowanej rzeczywistości. Odsyła także czytelnika, pragnącego pogłębić interesujące go zagadnienia, do starannie dobranej, współczesnej literatury naukowej. *Leksykon teologii pastoralnej* w sposób rygorystyczny realizuje trudne kryteria stawiane tego typu publikacjom. Jest cennym owocem wieloletniej, żmudnej, w pewnym sensie „benedyktyńskiej” pracy ks. prof. dra hab. Ryszarda Kamińskiego i jego współpracowników: ks. dra hab. Wiesława Przygody i ks. dra Marka Fiałkowskiego OFMConv. Na podkreślenie zasługuje merytoryczna konsultacja ze strony ks. dra Antoniego Tomkiewicza. *Leksykon teologii pastoralnej* wpisuje się na trwałe w dorobek naukowy środowiska Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, a przez to całej teologii polskiej. Ks. R. Kamiński, twórca koncepcji tego wartościowego dzieła i jego redaktor naczelny,

potrafił zmobilizować krąg teologów-pastoralistów polskich, powierzając specjalistom, przedstawicielom wielu akademickich placówek naukowo-dydaktycznych, opracowanie poszczególnych haseł, uprzednio konsultując z nimi starannie przygotowaną listę. Jasno określił jednolite, precyzyjne kryteria dla opracowania poszczególnych haseł. Rygorystycznie pilnował ich realizacji. Ujednolicał nadsyłane teksty według wymagań naukowych. Dla niego samego i dla jego zespołu była to niejednokrotnie „droga przez mękę”, ale ten trud przyniósł wspaniały owoc.

Leksykon teologii pastoralnej ma przejrzysty układ. W związanym, interesującym wstępie (s. 5–8) ks. R. Kamiński, red. naczelny *Leksykonu*, wyjaśnia jego genezę, koncepcję, układ i zawartość. Potrzeba leksykonu pastoralnego wypływa z wielu względów, także z faktu radykalnych przemian, jakie nastąpiły w Polsce po przełomie 1989 r. i które zrodziły konieczność nowego, odważnego spojrzenia na problemy i zadania duszpasterskie Kościoła w naszej ojczyźnie. Redaktor naczelny *Leksykonu* mógł z satysfakcją napisać we wstępie: „*Leksykon teologii pastoralnej*” umożliwia Czytelnikowi zrozumienie poszczególnych zagadnień, odkrywa powiązania ich z innymi zagadnieniami, przedstawia różne ujęcia i kierunki, wskazuje na możliwości zastosowania poszczególnych rozwiązań w praktycznej działalności Kościoła oraz wskazuje na obszary wymagające dalszych badań (s. 7).

Część leksykograficzna składa się z biogramów i haseł tematycznych. Jest rezultatem pracy ponad stu autorów, reprezentujących pastoralne ośrodki naukowe z całej Polski. Obejmuje 406 haseł, w tym: 257 haseł przedmiotowych z teologii pastoralnej ogólnej i szczegółowej oraz z zakresu nauk pokrewnych czy też pomocniczych; 126 haseł osobowych i 23 hasła, określane mianem tzw. „odsyłaczowych”. Hasła przedmiotowe mają ujęcie zgodne z metodą teologiczno-pastoralną: *voir – juger – agir* (dostrzec – ocenić – działać). Odzwierciedlają realia duszpasterstwa w Polsce. Po krótkiej, rzeczowej definicji kluczowego pojęcia, analizie zjawiska, ukazano nauczanie *Magisterium* w danej kwestii, wskazano na formy działalności duszpasterskiej w tej dziedzinie i postawiono pewne postulaty.

Warto podkreślić, że wiele haseł ma ujęcie interdyscyplinarne. Ich objętość wypływa najczęściej z wagi omawianego problemu.

Wykaz skrótów zastosowanych w *Leksykonie teologii pastoralnej*, zgodnie z porządkiem naukowym, znalazł się na początku (s. 9–16). Dla przejrzystości został on podzielony na kilka działów: dokumenty Kościoła, skróty bibliograficzne, miejsca wydania. W *Leksykonie* znalazły się także niezbędne aneksy: indeks biogramów, indeks haseł tematycznych, wykaz autorów haseł, z krótką informacją na temat autorów oraz wskazaniem haseł, które opracowali. Dwa pierwsze indeksy pozwalają na szybkie zorientowanie się, czy szukana postać, lub potrzebne nam hasło znalazły się w *Leksykonie*.

Leksykon teologii pastoralnej zwraca się do szerokiego grona czytelników. Jako dzieło pionierskie zapisuje się na trwałe w dziejach nauki polskiej. Pozwala uprawiającym różne dziedziny wiedzy, w tym także teologom, na zrozumienie, na czym polega istota teologii pastoralnej i specyfika jej metody. Jednakże głównymi adresatami tego *Leksykonu* są niewątpliwie wykładowcy i studenci teologii pastoralnej. Otrzymują bardzo przydatne narzędzie dla swojej pracy naukowo-badawczej i dydaktycznej. Po *Leksykon teologii pastoralnej* winne także sięgnąć osoby zaangażowane w duszpasterskim dziele Kościoła i odpowiedzialni za to dzieło: biskupi, księża, osoby zakonne oraz niewątpliwie laikat. Katecheci otrzymując cenną pomoc w przekazywaniu wiedzy religijnej i formacji postaw dzieci i młodzieży. Katolikom świeckim uważna lektura haseł może pomóc w lepszym zrozumieniu misji Kościoła Chrystusowego i ich roli w pełnieniu właściwych im zadań.

Każde dzieło ludzkie może być uzupełnione i poprawione – także *Leksykon teologii pastoralnej*. Wypływa to z faktu, że teologia pastoralna jest w służbie Kościoła, który realizując zbawczą misję Jezusa Chrystusa odczytuje nieustannie zmieniające się znaki czasu i interpretuje je w świetle Ewangelii (por. KDK 4). Można mieć nadzieję, że ten pierwszy w Polsce *Leksykon teologii pastoralnej* spotka się z życzliwym przyjęciem szerokiego grona czytelników i дочека kolejnych wydań.

Ks. Bronisław Mierzwiński